

Bamulgə gə bii gə chibne

Bamulgə gə bii gə chibne

Association SIL
B.P.4214
N'Djaména
Tchad

2006

Langue: Chibne (soumraye), parlée dans le canton
soumraye, sous-préfecture de Deressia,
Tandjile-Est, Tchad.

Traduction du titre: Contes en langue soumraye

Genre: Loisirs

Illustrations: Tchogou Chelgue

© 1999, Association SIL

Première impression : mai 1999 : 100 ex.

Deuxième impression : juin 1999 : 300 ex.

Troisième impression: nov. 2004 : 300 ex.

Quatrième impression: mars 2006 : 500 ex.

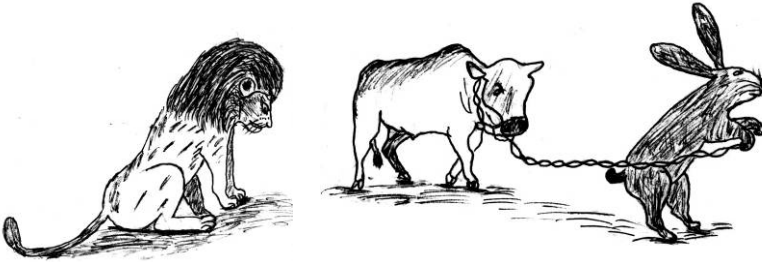
Gwale gə pi

Managə maktubu də ka dwarelê da, bamulgə də chibne mwaj di dunasər ilê. Gə duru gə janvier 1999, nê 'waganin nare dara gəlêgə mani. I wala gə ta də lê də me, cendi jangə bamulgə gə bii gə chibne me nê bəmdənin da gədə maktubu mən. Nê algənin doche dara giyê day gə cendi al. Kalgə gəalna giyê gaba janga bii day gə chibne hana pi pi, me kwandagə nê dang kaw jangna gandagə. Yande da, bii gə chibne ha nəmara bam bêdê me, nare nê ciri də dangê kaw 'wajana mani nê chibne me ca.

Mĩ day gə dawre

Mĩ day gə dawre damgə ciri bədə mən. Me cendi pagə labje day lê, mĩ duwa da i gə abe me, dawre duwa da i də deme me ca. Labje day di ca ha bam wamalê. Cwara dayê da, dawre duwa ya dwe. Ərə, mĩ way ba i labe duwa me ba ya. Dawre way ba i labe duwa me ba ya, tandi. Managə mĩ ba dwoy yande da, anji 'waga mwagne pat bagə al sariya me, cendi pat way da ba i mĩ labe duwa me ba ya dwe, anju. Kudəŋ wara duwa targəŋ me, gəra waygə da, cendi baalna sariya le kalang, dara abo ya ba aluwe. Mĩ so wayu da, abo ba i deme me ba ha ya dwe mo? Kudiŋ cor wayu ba da, yande da, labe gə dwe də kaw ba i dawre duwa me ca. Managə ta də lê da, mĩ sariya yəwe dəm.

Alphonse Bangbar, Kibian

Namde nê halgəni sər

Wala mən, deme də pi waydə kwondədə mən ba gə ha bam habdeyê. Deme də pi da, dusədə ladə gə kwondədə də mən də le. Tandi waydə kwondədə da: «Nê dwe kanja gə habde me, də ha ulay pi ilêndə sale.» Ərə, deme də kanjədə kwondədə habde dwe dwana dərə bam.

Managə ba də ma u da dədə da, kunêdə biyər bam.

Deme də pi sədə 'yoldə nan, dara ba haladə mar, kaldə dene mənədə. Bag kaw, cendi 'yoləm i tərgagə.

Andre Mahamat Badna, Dəmêgə

Bababge day gə bili

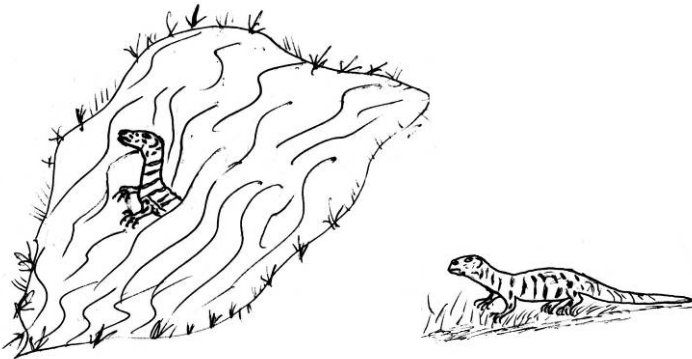
Bababge day gə bili hargə bam wamalê. Bababge wama caw duwa bam pad, hənə kaw kalagə dəndaw bêdê. Bili wama duwa me, kalagə dəndaw. Bababge wayəw bili ba gə ha ulay dəm. Bili cor wayəw: «Ladə, də handale dəm, dawa urəle.» Managə cendi gəra ib gə ulay da, bababge wayəw bili ba gə ha duwalê, dara dyamo ba ilu sale ilê me, ba gə ha əmê. Gər gə ulay duwalê da, bababge u sale 'yaw bili ba əmnê. Bili u sale də əm me, sale də urəle. Bili bo sale dumuwê bam, bam gə caw pad. Bababge lay caw də nê bili əmu bam. Bili dusəw naw me bar ha ulay gə maṅa. Bili dəndaw urəw, caw də ba ilê we mo. Bili waygə dəndaw ba 'ywa bêdê. Anji way yandə dara dəndaw ba ha nulê gura.

Biatougou Alphonse, Bassangui

Gəsay day gə bili

Gəsay da, i bagwana, abo mar bam. Bili da, abo ilê. Bili abo ogə bili dara gəsəw. Managə gəsay dwoy gwale duwa yande da, anji hara budê səw bam tuləñê, kal sumu dara dwaya gwale gə bili abo wayəw. Bili abo wayəw da: «Nare woni wamandə ilê. Əjəm da, mê i gorəndən. Nê wayəm da, wala mən, mê dara hara bam kanja bəm gə wama. Mê dara dwaya gun gədaw dara nəmê me, bəla gə nimi dalawê inalê da, mê wa əndêr nimi dwaregələ.» Managə gəsay dwoy yande da, anji wa kalang əndêr bələlə pi managə bili dərêwê. Mwom da, bili bar gəñ əndara gə nimiyê bam, dara abo ba wayəw gwale anju me, cor man me gəsay ba par əndêr pi mo?

Cadna Cormon Boniface, Bassangui

Gun me mĩ me řigəm me

Gun me mĩ me řigəm me dam gə ciri bədə mən. řigəm u gwale mən way ba, caga dama gə ba gə dam ka də da, ba gə ha ala i man man mo. Mĩ way da, řigəm ba hana kanjənağə kabni. řigəm o 'ya mwagna gəra womgə bam. Wala gə đangê da, mĩ 'wê 'ya bage gəra womgə bam. Wala gə đang da, gun ba hana. Gun di ha gəra gwala bəlalê gə deche. řigəm wa gəra budə yaraw. Gun di usər mwagna gə deche 'yədə me, řigəm di wada hara dərêwê. Gəra gə changa wama gə haye buwê da, řigəm gəra u gwale mən waygə, dama gə ba gə dam ka də da, gun ba myalna jaw bədê. Gun ba myalna jaw da, ba ha marale.

Cigi Mənan, Tungə

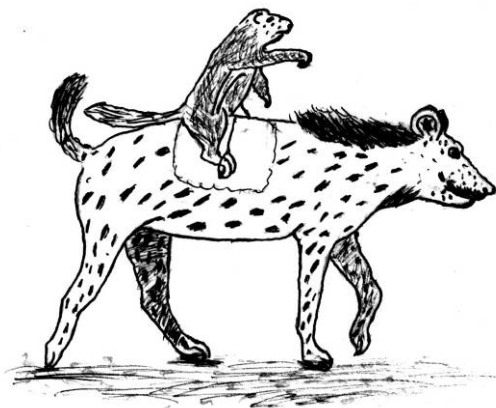
Kay day gə řigəm

Wala mən, kay 'wê mwalalê ichê jow ba gəra par gə řigəm. Cendi pəlala sarni: «řigəm da, əjəm gə kay, mê ha paraw bədê.» Anji waygə: «Damna jan, sangə de, anê ha yara sən.» Gə jomni na, kay 'wê gasa gə đwoy hura buwê me gəra 'ywo gə řigəm. Anji ma səbərêw da gə sade. Managə řigəm ba yêr yandə da, wayəw kay ba əjəlana da. Kay əjəl da me wayəw gorəndu da: «'Won habda ni gaba jigə sən daa.» Gorəndu 'wê i male, đang da, 'wê bəraw me ca. Yandə mwom da, kay dam đarə səw řigəm duwê. Kay awər řigəm me, řigəm cor 'wogəw da: «Jan mache, mê al i na yandə mo?» Kay cor wayu řigəm da: «Nê parəme.» Mwom da, chêw əjə nəma nê

mwarê. Cendi cor way da: «Kay para rigəm 'yang, kay para rigəm 'yang, kay para rigəm 'yang.»

Coğu Chelgə, Dəmâgə

Hoy day gə bababge

Wala mən, hoy day gə bababge ha məjeni managə nê doleyê. Bababge wayəw hoy da: «Əndi, sumən i Məje me, əjəm da, sum i Alagəbulêgde.» Cendi gər bərmêlê da, bababge wayəw hoy da: «Wi kaw yarna jaw gugêlê duwa dalaw.» Managə hoy tən gugêlê gənê bababge duwa bəw dəm da, dumbu dənê bababge duwa dəm iche. Bababge wayəw hoy da: «Mê yənən dumbu ni, bêdê da, əndi nê u gugêlê dəma gə dumbu də bam me ca. Hoy kalu dumbu də me, cendi bor ha nê doleyê di. Dole yêrgə me, gəra giyêgə gə wama me way ba i məje day. Bababge wayu hoy da: «Haye də i gə sumən ni».

Añji so əməw hoy haye də bam. Turgə dəra da, hoy cherni aləw me, ha managə gine gənduwê dara təgdə gə māy me, namde gəra urəw da: «Əjəm, mê wom haye bêdê mo?» Hoy waygə namde da: «Bababge way da, sumu ba i məje me wom haye də əmən bam. Əndi, nê hara gə dumbu dubu dəra, me añji yê dumbu sədə me gərê managə gugəlê dalawê me ca. Managə nê tən gugəlê duwa də bəw bam da, dumbu duwa so ya me, añji 'wê gugəlê ni gə dumbu bam.» Yande mwom da, dole 'ya cange me waygə namde ba da: «Unê haye hana 'yanaw Alagəbulêgde.» Bam da, bababge wayu hoy da: «Də handa bam.» Ərə, añji wa da gəra wom hoy bəra duwa, me hoy gəra 'ywoləm gandu me ca. Sanga gə jomni da, dole yə gwa da, 'yaw bababge me, u gasa gə dyara da, 'yaw hoy me, wayəw ba añji ba gərnê bərmê jirang duwalê da, ba ichənê bam me, añju ba ha yara. Managə añji ichə gasa gə dyara bam da, añji 'ywo labe me yəw hanəm ulay.

Dwana Gaston, Gubgə
Djibrine Paul Pwana, Tumgə

Dogdê day gə řigəm

řigəm waydə dogdê ba da, nê dam ênda mən. Dogdê waydə ba, êw. řigəm yê dəndadə mwaj di sər. Dogdê kaw yê dəra mwaj di sər me ca. řigəm waydə dogdê ba gə lay dəndəragə sər ba gə wom bam. Dogdê waydə ba, êw. řigəm so lay dəndadə sər wom bam. Dogdê ha dəra bam wudalê, yê gəsay gəra hangdə wom. Wala gə dang da, řigəm lay dəndadə sər wom bam bi. Dogdê da ha dəra bam 'ya jacê gəra hangdə wom. Angal angal da,

řigəm wom dændadə 'yeŋ bam pat dəm. řigəm waydə dogdê ba gə al sarga dənê dəndəragə, ba gə ilgə sale me, ba gə 'wagagə nəm. Cendi il sale me, 'waga gə dəndəragə. Pi da, řigəm 'waga dændadə, dændadə ilê bêdê. Dogdê 'waga dəra dændadə kur kur kur. Dəndadə dəmê mwaj di sər. řigəm ba də yêr dændadə dəm da, urgə da, laba cendi ba hara i we mo? Dogdê waydə da, laba ba gə ha 'ya managə kulê. Gə changa, řigəm gəra ba də wom dogdê dændadə bam. Dogdê wulasə nimi nê ure, kal kulê. Dogdê cəm ha 'ya biche. řigəm hara ba də wom nê dogdê dəm na, tandi əndêr managə nimi nê ureyê, mar bam.

Kalgə Paulin, Dəmêgə

Dole day gə namdaw

Dole lay namde gəṛê me, də mən 'ywo ya bêdê. Idə 'ywa ya bêdê nul 'wogə Mārī ba 'yanadə ya. Mārī dwoy nulê gənê deme dərə, 'yadə gudi me yê mangde: Pwana gə 'wā mən me, doche mən me ca. Managə dole ba yêr dyamo yê pwana gə 'wā me doche me da, dusəw naw me, 'ywor dyamo də bam. Tandi so dāngəṛə mana dərə fiche damgə dəndadêlê. Managə chamragə ba gə ha wiyalê kurayê da, nê pwana gə 'wā day gə doche ha wiyalê də me, chamragə basbəgə nimi dədəgəlê. Nê doche day gə pwana gə 'wā gam jaṅ chamragə ya ulay me, nṛəbə swabe day bam, kədə nare bor wi bam. Doche da, i deme me, pwana gə 'wā da i abe me ca. Managə doche ba nṛə swabe duwa bam da, dirbi nê dam kuray buwê bugdêr nimirê dara swabe duwa də 'ywogdə ya jəndar de. Me ga dəbə yêr.

Wala mən, dole gə dāng ur ba u gorəndəw deme də kwondədə ba wundarna gandədə bêdê. Dole kanjê more də lade duwalê, 'ywo bêdê. Wala mən, ga gəra wayəw: «Dole, nê 'ywa more dədə lada dwaya kwandadə bam dəm.» Dole cor wayəw ga: «Mê 'ywa more də i we mo?» Ga cor wayəw dole da: «Nê yara alê məgam dole gə ta də lê, i məgam dole durməw.» Managə dole ba dwoy yandə mwom da, giyê kaṅgê duwa ba hana urnê məgaw dole dara durməw di. Məgaw dole ure, waygə cendi ba hane gə mal dəm. Cendi gəra gə mal me, ur ba gə yêr deme day dəle dəm. Dole 'waga dəndaw fiche pat, cendi yêr deme də lade də bêdê. Cendi bor ha ulay gəra wayəw dole da: «Ga saw i gwale.» Dole yê ga gobəw. Ga cor wayəw dole da: «Al angal dəma.» Dole cor yə gwale

gənê ga, u gorəndu deme də doche di. Dole giyê wayəw məgaw ba hanaw gə nwaw di. Gə u doche alaw kərangeyê hara nəm.

Wala mən, dole ur ba yêr nwaw, kal tandi ba dəmnê biche laba. Demdre də doche more dərə bwa barge kərê dərəlê, dəmê nwadə gə dole səwê. Demdre də doche bi sərə də bam, u barge dərə gə 'ywogde ya jəndar de i gə abadə gə Māĩ 'yadə hurə sədê. Əndara hara dara 'ywa nwadə dəm da, nwadə cawar əndər gə kaŋgêdê duwa pad, dara demdre barge dərə 'ywasda duwa. Abadə gə Māĩ 'yadə mani nê lade pad, dam gə tərêdê ladə gə dərən bərən.

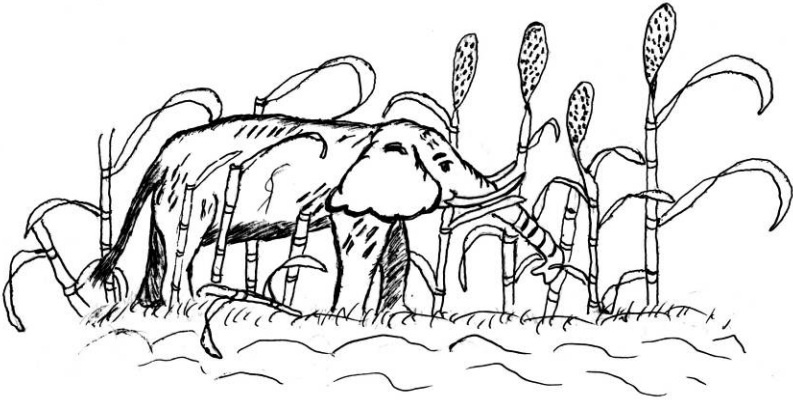
Cwagəlê diyê: Bamulgə way gun ba yarna mani nê acne kaw, kalna bam bêdê. Anji ba unê da. I ya ta də me, dwe u deme də doche me, gərə gədə deme də lade dwe namde bam pad.

Kigui Dono Patrice, Dəmêgə

Hārā ha urê Mārī

Hārā ha ba urê Mārī. Anji wayəw, dana me ba yê mangde bêdê mo? Mārī giyəw daga duwalê, anju ba alne wala mən me, ba cwarne. Hārā so ha da, dawa dwe dera mən kaw, anji ala bêdê, wama mãy bam daga dalawê pad. Cwara duwalê, Mārī urəw ba, dana me, ba giñê wala gə dagalê bam mo? Hārā cor wayəw da, mãy ba 'yaña bam me, ba walnealna na mo? Mārī cor wayəw, mənaw mən kaw, anju ba 'yaña daga gə səw bam me, anju ba yana mangde da, nare ba 'ywa wama sənalə bêdê bəřəŋ.

Pascal Tchadna, Koblague

Kwajɲa day gə gwama

Kwajɲa day gə gwama yi gə məlan. Kwajɲa wayəw gwama da: «Gwale gə jam wayəm da, mê wayu gun gə dɔng bêdê. Laba da, mê wal i we mo?» Gwama wayəw da: «Nê wal gubulê.» Kogəl dam da habda duwê. Tandi dwe gwale gənê kwajɲa me kogəl ur gwama da: «Kwajɲa wayəm ba man mo?» Gwama wayəw da: «Nê nem waya gwale gə ta di bêdê.» Kogəl wayəw gwama da: «Aɲji ha wamam bam. Lay duwa bo managə gubulê. Hare wal da habda duwê.» Gwama al yande. Gə changa da, kwajɲa hara dara wama gwama. Aɲji ha gubulê gə dwana. Duwa uləw bam. Gwama dam da habda duwê me piyəw baya.

Mahamat Yomi, Gubgə

Dwe gə bagwana

Dwe gə bagwana gandə gə jomni dam ciri bədə me, bara hara gəra dəm duwê me wayəw da: «I na aləm mo?» Aɲji waydə da: «Əndi, in day gə aban mar bam me, nê dam nəm. Cendi kalən haye daa me gun gaba 'won 'yan ilê bêdê.» Bara wayəw da: «Mê kal, nê um.» Aɲji waydə da: «Haye ni di, ilê daa darəlê.» Managə tandi ba də yê kunêdə daa dara 'wê me, aɲji u cilang ajə gə kunêdə sad 'yêdə me, gəra sabə kabni duwa dam nəm me ca. Deme mən gəra 'ywow urəw da: «Mache, kabni dəma də da, i gaba na mo?» Aɲji waydə da: «Kabni ni, i gaba kili.» Tandi wayəw me: «Əndi le, gursu

ni ilê bêdê, mê urnê da, nê ha gəlê m durmê n mên, mê udê.» Anji way da: «Bak kaw, nê kanji dara ‘wê gə deme.» Managə ba 'ywo deme na, gə də aba 'ywa mani. Nare pat dam gandəw.

Sale Woməgə Managə, Hurəngə

řigəm day gə mĩ

řigəm day gə mĩ pagə labe. Mĩ pagə duwa gə abe, řigəm pagə duwa də deme. Cendi řamgə da mana mên me, řigəm labe duwa u gudi. Tandi gəra yê. Mĩ way ba labe duwa me ba yê. řigəm wayu da: «Labe dəma i gə abe me, ha ya man mo?» Mĩ da, i ya gun gə dole de. Anji yə labe əməw řigəm bam. Yande da, řigəm al gwale nan dara labe duwa. Mĩ cor wayəw řigəm da: «Inam yande da, dê ogê mwagne nê bam pad kal ba hane alnagə sariya.» Managə mwagne nê bam ba gə gəra pad da, cendi waygə gwale day di. Cendi waw mĩ lê pad. Dawre way da, cendi baalna kalang, abadə ya ba aluwe. Mĩ waydə dawre da, abadə gə na me, ya ba alu mo? Dawre cor wayəw da: «Əjəm, mə way yande da, labe dəma gə abe da, nem ya man man mo?»

Samedi Faustin, Dəmêgə

Dogdê day gə aba ciri duwa

Wala mən, dogdê 'wogə aba ciri duwa sariyalê. Dana me, anju ba 'yaw duwa gusən me, ba wom duwa doni mo? Dole way gə namdaw, cendi ba al haye wunêgə məje duwa, nê ba yala sariyalê. Wi kaw gə duwa jiga jiga. Gun u gusən chichəm me, al bam. Dogdê yêr gusən dodê na, par kal haye duwa bam, wom gusən bam, do me cwara dara haye duwa sən. Dole wayəw dogdê da, sarya ba yəwe. Anju ba wamna gusən bəraa made duwa lê ba.

Chemde Ousman Ladko Romain, Koblagə

Bamulgə dənê řigəm day

Gun me, řigəm me, mĩ me, kəřəmbə me damgə ciri bədə mən. Wala mən, mĩ yê mwagna womgə bam. Wala gə đang, řigəm yê mwagna womgə bam. Wala gə đang, kəřəmbə yê mwagna womgə bam. Wor gun mən đəm. Cendi way ba gun da, ba ha ala i man me, ba ha yê mwagna mo? Gun way ba, ladə. Gun so ha bam me, řigəm paməw taruwê yaraw bam damalê. Mwagna hara dara cha gə nimi. Anji 'woy mwagna 'yêdê. Gun u mwagna da, ha nəm ulay womgə bam. Kəřəmbə so wayəw gun da, bagə dam ka da, gun ba myanaw gun dusu bêdê. Gun daygə dodê me urgə da, gwale gə anê wayu ta da, gəndu i man mo? Cendi bəřəŋ wayəw da, dara gun də ba myelnam da, ba mê ha marale. Managə cendi ba gə yêr yande da, bəřəŋ wa ya bam. Gun wa taragêlê me, nê řigəm nolgə bam gə dərêgə.

Soumra Woungə, Robou

Aba yiga day gə aba gendêgê

Abe day gə chendəw dam gə kərê mən. Gə mən i aba yiga me, gə mən ur yiga bêdê. Aba yiga bêdê ha ala gêlang me, nimi woy bam đəm. Cherni aləw me, ha 'ywa chendəw damê əmê saleyê. Chendəw yaraw me u sale di, budə dodê solbê gəndêgêlê. Chendəw dusəw woməw duwê me, wayəw da, tangə, ba 'wê bam, ba ala mwagna gə jay me, ba layar əndêr pêrdêg, ya sale də ba

i solbê gəndêgəlê ta de. Dəndəragə bo baya me, anji bar
ha ulay gə maņa me ca.

Targəņ Pierre, Dəməgə Bassa

Gun me řigəm me kəřəmbə me mĩ me

Wala mən, nare dayar dam ciri bədə. I gun me řigəm me
kəřəmbə me mĩ me dam gə mən. Cendi u wala mən dara
əřəmê gwale gaba kanja mani nê wama. Wi kaw ba
hana wudalê gə wala ba ba dara ba gə wom.

řigəm gəra u gwale, waygə ba ur gun bêdê. Dara gun
gədaw ba I sər da, ba ha hara 'ya mani bêdê. Mĩ gəra
waygə cendi ba kalnaw. Dawa də anji dara hara wuda
me 'ywana bêdê do me, dê yarang gandəw səņ. Yande

mwom da, kal ɣigəm ha wudalê me, gər bam di 'ya mwagna, gəra 'yagə, cendi wom. Kəɣəmbə kaw 'ya duwa me, cendi wom. Mĩ gəra 'ya 'yagə me ca.

Wala gənê gun duwa gaba wuda nem. Cendi dayar mändagə me, wayəw ɣigəm da: «Managə gun dara hara da, mê ha yarandə gandəw. Ga ba i man me, anji 'yê nəm gə mwagna di mo?» Managə gun ur dara hara da, lay deche duwa me, ha 'ya bəla buwê gwala mwagne. ɣigəm wada taruwê, gəra yêr 'ya duwa gə mwagna di, me cwara gəra waygə ba, gun di mel da 'yêle. Anji 'ya mwagna gəra 'yagə, cendi wom me ca.

Targən da, ɣigəm u gwale waygə ba gə dam ciri bədə ka də da, gun ba myelna jaw bêdê me, ba nasna gə jaw bêdê me ca. Gun u gwale algə lê diyê waygə da, ta i ɣigəm, ta i kəɣəmbə, ta i mĩ me, əndi də me, gun gə d'ang ilê we mo? Ba gə dwoy yande da, cendi bəɣən cêgêdə wa da jiga jiga, me gun mar mache bam.

Tchigui François, Robou

Aba yiga day gə aba ala gəlang

Abe day gə chendəw damgə kərê ca. Gə mən i aba yiga me, gə mən i aba ala gəlang me ca. Gaba ala gəlang di, nimi ba gə woy bam da, cherni aləw. Anji hara 'ywo chendəw gaba yiga di. Chendəw gaba yiga di ilê əmê saleyê. Chendəw di ba yêrəw da, u sale di, budə solbê gəndêgəlê. Aba ala gəlang di, dusəw woməw chendəw duwê. Aba ala gəlang di wayəw chendəw di, tanga ba 'wê bam me, ba al mwagna gə jay me, ba layar əndêr pêrdêd, ya sale də i solbê gəndêgəlê ta de me. Dəndəragə bogə baya me, chendəw gə cherni aləw di, bar da.

Wayme Mounane, Mablın